

Участь спеціаліста у формуванні доказів під час досудового розслідування та судового розгляду

Ярослав Неділько

Доктор філософії в галузі права, асистент кафедри кримінального процесу та криміналістики Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка
ORCID: 0000-0003-1483-3479, e-mail: nedilkoyaroslav@gmail.com

Стаття присвячена дослідженню особливостей участі спеціаліста у формуванні доказів під час досудового розслідування та судового розгляду. Зазначено, що статистичні дані Офісу Генерального прокурора щодо облікованих кримінальних правопорушень свідчать про низьку ефективність проведення досудового розслідування, одним із чинників якого є недостатнє використання суб'єктами розслідування знань, навичок і документів спеціаліста. Проаналізовано становлення інституту спеціаліста у кримінальному провадженні. Досліджено нормативне визначення та особливості залучення спеціаліста у кримінальному процесуальному законодавстві іноземних країн, зокрема Республіки Польща, Франції, Італії, Сінгапуру та Федеративної Республіки Німеччина. Констатовано, що аналіз правового регулювання статусу спеціаліста у кримінальному провадженні закордонних країн свідчить про відмінності у підходах до визначення його ролі та повноважень. У деяких державах спеціаліст виконує винятково технічну (допоміжну) роль, тоді як в інших він може брати участь у дослідженні та формуванні доказів. Зауважено, що приведення спеціаліста до присяги (як це роблять, наприклад, у Польщі) може бути доцільним для впровадження у кримінальне процесуальне законодавство України. Звернуто увагу на консультації, роз'яснення, пояснення, довідки, висновки та інші документи, що можуть надавати спеціалісти під час досудового розслідування та судового розгляду. Зазначено, що такі документи можуть бути надані спеціалістом також в електронному вигляді. Наведено вітчизняну судову практику використання документів спеціаліста, а також практику Європейського суду з прав людини. Наголошено, що оскільки всі необхідні законодавчі

механізми щодо залучення спеціаліста під час досудового розслідування та судового розгляду вже існують, залишаються питання лише ефективного використання його спеціальних знань суб'єктами розслідування та судом.

Ключові слова: висновок спеціаліста; докази; досудове розслідування; кримінальне провадження; кримінальне правопорушення; пояснення спеціаліста; спеціаліст; спеціальні знання; судовий розгляд.

Постановка проблеми. Згідно з офіційною статистикою Офісу Генерального прокурора 2024 р. обліковано 492 479 кримінальних правопорушень, у яких 194 688 особам вручено повідомлення про підозру, до суду з обвинувальним актом спрямовано лише 167 255 кримінальних проваджень (тобто 34% від загальної кількості зареєстрованих кримінальних правопорушень). Найбільшу їх кількість становлять кримінальні правопорушення проти власності (132 910), встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення) — 93 900, проти життя та здоров'я особи — 80 054 [1].

Наведені дані свідчать про низьку ефективність проведення досудового розслідування, одним із чинників якого є недостатнє використання суб'єктами розслідування знань, навичок і документів спеціаліста.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У різний час питання, що стосуються використання спеціальних знань у кримінальному провадженні, досліджували науковці Н. Ахтирська, В. Гончаренко, Г. Гросс, В. Лисиченко, Ю. Педос, В. Циркаль, В. Щербаковський та ін.

Мета дослідження. Аналізування процесуальних особливостей залучення спеціаліста та надання ним консультацій, роз'яснень, пояснень, довідок, висновків та інших документів під час досудового розслідування і судового розгляду кримінальних правопорушень.

Викладення основного матеріалу. Успішне проведення досудового розслідування кримінальних правопорушень, передусім, зумовлено результативним збиранням і дослідженням слідів, утворених безпосередньо на місці вчинення кримінального правопорушення, тому їх ефективному виявленню, збиранню, вилученню та дослідженню сприяє залучення спеціалістів.

Спеціаліст — це учасник кримінального провадження, який незацікавлений у результатах досудового розслідування та судового розгляду, має спеціальні знання та навички і може надавати консультації, пояснення, довідки, висновки та інші документи під час досудового

розслідування і судового розгляду з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок [2].

Для більш ґрунтовного розуміння сутності спеціаліста у кримінальному провадженні варто згадати історичні етапи становлення та закріплення цього суб'єкта у кримінальному процесуальному законодавстві.

Взявши за основу послідовність становлення інституту спеціальних знань у кримінальному провадженні, яку наводить Ю. Педос, виокремимо такі етапи [3].

Перший етап (до середини XIX ст.) — зародження традицій і звичаїв залучення до судочинства лікарів (д'яків та «обізнаних осіб»), які мають знання у сфері медицини, математики, товарознавства та документознавства.

Другий етап (1864—1917) — формування понятійного апарату участі спеціалістів у кримінальному провадженні; залучення «обізнаних осіб» як учасників кримінального судочинства у статусі спеціалістів (лікарів, вчителів, техніків, художників, перекладачів, сурдоперекладачів, а також осіб, які завдяки тривалій діяльності мали особливий досвід в будь-якій сфері) під час оглядів, освідувань, допитів тощо. У цей час активно розвивається криміналістична наука. Зокрема, про важливість застосування вмінь спеціаліста під час розслідування зазначав Г. Гросс, стверджуючи, що слідчому необхідно завчасно ознайомитися з уміннями та навичками спеціаліста та розуміти, як він буде корисним для розслідування [4].

Третій етап (1917—1960) — унормування порядку участі окремих спеціалістів (перекладача, лікаря та педагога) під час проведення слідчих дій.

Четвертий етап (1960—2012) — розширення діапазону участі спеціалістів у кримінальному провадженні під час проведення слідчих дій і судового розгляду; закріплення процесуального порядку залучення спеціаліста та використання ним своїх спеціальних знань та навиків; удосконалення участі спеціаліста у кримінальному провадженні шляхом внесення змін і доповнень до кримінального процесуального законодавства.

П'ятий етап (від 2012 р.) — становлення сучасної моделі участі спеціаліста у кримінальному провадженні; законодавче визначення поняття спеціаліста та закріплення за ним певних прав, обов'язків і повноважень шляхом надання у кримінальному провадженні консультацій, роз'яснень, пояснень, довідок, висновків та ін.

Доцільно зазначити про нормативне визначення та особливості залучення спеціаліста у кримінальному процесуальному законодавстві закордонних країн.

Відповідно до Кримінального процесуального кодексу (далі — КПК) **Республіки Польща** [5], спеціаліста залучають переважно для виконання технічних завдань (зокрема, вимірювання, обчислення, фіксування слідів, фотографування тощо) під час процесуальних дій (ст. 205 § 1). У протоколі проведення відповідної процесуальної дії за участю спеціаліста повинні бути зазначені його ім'я та прізвище, спеціальність, місце проживання, місце роботи та посада, а також вид і обсяг виконаної роботи (ст. 205 § 3). За потреби спеціаліста можна допитати як свідка (ст. 206 § 2). До того ж якщо спеціаліст не є посадовою особою державних органів, то перед залученням його приводять до присяги такого змісту: «Усвідомлюючи важливість довіреної мені діяльності та свою відповідальність перед законом, я урочисто обіцяю виконувати доручені мені обов'язки з повною сумлінністю та неупередженістю» (ст. 205 § 2).

З аналізу норм Кримінального процесуального кодексу **Республіки Франція** [6] можна виокремити дві категорії суб'єктів, які є аналогами спеціаліста (порівняно з КПК України) у кримінальному провадженні. Насамперед, це асистент з розслідувань (фр. *assistants d'enquête*) — особа, яка допомагає офіцерам й агентам судової поліції у виконанні допоміжних завдань (зокрема, проведення та складання офіційних протоколів слідчих дій, допомога у збиранні доказів, фіксування технічними засобами місця події тощо (ст. 21-3)), які вона проводить за прямою вимогою та контролем офіцера або агента поліції (ст. R15-17-5). Другим суб'єктом є кваліфікована особа (фр. *personnes qualifiées*), яку залучають з дозволу прокурора для визначення певних фактів або проведення технічних чи наукових досліджень під час розслідування (ст. 77-1).

В **Італії** у межах кримінального провадження дозволено залучати технічних консультантів (іт. *consulenti tecnici*) — осіб, яких можуть долучати сторони кримінального провадження для отримання альтернативного висновку або перевірки роботи експерта. Такий технічний консультант може висловлювати зауваження або пропозиції, які мають бути враховані експертом. Висновок (звіт) технічного консультанта може слугувати як доповнення висновку експерта або бути підставою для його оскарження (ст. ст. 225, 230) [7].

Згідно із Законом **Сінгапуру** «Про поліцію», судові спеціалісти (англ. *forensic specialists*) мають такі повноваження: забезпечувати захист місця вчинення кримінального правопорушення (заборона особам, тваринам або транспортним засобам перебувати на місці вчинення кримінального правопорушення), проводити обшуки та обшукувати осіб на місці вчинення кримінального правопорушення, фотографувати та здійснювати фіксацію речей на місці події тощо. Варто зазначити, що комісар поліції надає спеціалісту дозвіл на

вчинення відповідних дій у межах розслідування, у якому має бути чітко визначено, які саме дії може проводити судовий спеціаліст (ст. 65А, 65В) [8].

Проте існують країни, де визначення спеціаліста у кримінальному процесуальному законодавстві взагалі відсутнє: наприклад, у КПК **Федеративної Республіки Німеччини** не існує розмежування між спеціалістами та експертами [9].

Отже, аналіз правового регулювання статусу спеціаліста у кримінальному провадженні закордонних країн свідчить про відмінності у підходах до визначення його ролі та повноважень: у деяких державах спеціаліст виконує виключно технічну (допоміжну) роль, в інших — може брати участь у дослідженні та формуванні доказів.

Варто зазначити про приведення спеціаліста до присяги (наприклад, як у Польщі), що, на нашу думку, може бути доцільним для впровадження у кримінальне процесуальне законодавство України.

Також існує певна міжнародна практика, не зовсім доречна для України — право спеціаліста оскаржувати висновок експерта (як це відбувається, наприклад, в Італії), оскільки відповідно до українського законодавства експерт і спеціаліст мають чітко розмежовані процесуальні статуси.

У вітчизняній науковій літературі можна простежити певні дискусії, що точаться з приводу надання спеціалістом під час досудового розслідування і судового розгляду консультацій, роз'яснень, пояснень, довідок, висновків та ін., а також чи можуть їх визнати доказами у кримінальному провадженні [10—12]. Тому звернімося до положень ч. 1 ст. 71 КПК України, у якій визначено, що спеціаліст може надавати пояснення та консультації. Пояснення — це писемний або усний виклад із метою виправдатися у будь-чому [13]. Натомість, у кримінальному провадженні через пояснення відбувається спілкування слідчого, дізнавача, прокурора, суду зі спеціалістом. Проте законодавчо не визначено, у якій формі (усно або письмово) мають бути надані пояснення спеціаліста під час досудового розслідування або судового розгляду, та які існують вимоги до його змісту. На нашу думку, оптимальними є пояснення спеціаліста, викладені саме в письмовій формі [14, с. 165—166]. Це засвідчує також судова практика (наприклад, Центральний районний суд м. Миколаїв під час судового розгляду кримінального провадження ухвалою від 05.04.2024 зобов'язав спеціаліста надати письмові пояснення з чітко визначених питань [15].

Письмове пояснення спеціаліста долучають як додаток до протоколу проведення слідчої (розшукової) дії, воно має відповідати загальним вимогам оформлення додатків (ч. 3 ст. 105 КПК України) та є невіддільною частиною протоколу. Разом із протоколом пояснення можуть бути визнані як процесуальне джерело доказів.

З огляду на вітчизняні криміналістичні дослідження [10—14], можна виокремити такі тактичні рекомендації щодо надання пояснень, якими необхідно користуватися в разі залучення спеціаліста:

- пропонувати спеціалісту складати письмове пояснення власноруч із метою уникнення неправильного тлумачення термінології, забезпечення логічного й послідовного викладення фактів, що мають значення для досудового розслідування та судового розгляду;
- не обмежувати спеціаліста у формі й обсягу письмового пояснення, що забезпечить усебічне та повне відображення результатів застосування ним спеціальних знань і навичок, дасть змогу отримати професійне пояснення щодо певних процесів, виявлення слідів (зокрема, електронних), їх аналізування у конкретному кримінальному провадженні;
- якщо письмове пояснення спеціаліста надано у межах відповідної процесуальної дії, то необхідно долучати його щодо методів і технічних засобів, які він застосував; його думки щодо виявлення, вилучення, копіювання та збереження слідів (зокрема, електронних), інших матеріальних об'єктів, пов'язаних із подією кримінального правопорушення;
- обов'язково зазначати дату складання письмового пояснення, а також ім'я та прізвище особи, яка його склала.

Не слід нехтувати й усними поясненнями спеціаліста, адже їх значення полягає в тому, що суб'єкт розслідування та суд оперативно отримує кваліфіковану допомогу зі спеціальних питань, що допомагають оцінити докази (зокрема, електронні), своєчасно вирішити питання про призначення відповідної експертизи, визначити коло питань, адресованих експертові [10, с. 45—46].

Нерідко спеціалісти надають усні пояснення під час судового розгляду щодо наданих ними раніше пояснень, довідок, висновків тощо. Наприклад, у Постанові Верховного Суду від 11.09.2024 зазначено, що відповідні твердження сторони захисту спростовуються поясненнями спеціаліста, які він надав у судовому засіданні щодо свого складеного консультативного висновку за результатами медичного огляду [16].

Варто зазначити, що згідно зі ст. 298-1 КПК України, процесуальними джерелами доказів у кримінальному провадженні про кримінальні проступки (крім визначених ст. 84 КПК України) також є пояснення осіб.

Відповідно до ч. 8 ст. 95 КПК України, сторони кримінального провадження, потерпілий, представник юридичної особи, щодо якої здійснюють провадження, наділені правом отримувати від учасників

кримінального провадження пояснення. Спеціаліст, згідно з п. 25 ч. 1 ст. 3 КПК України, належить до учасників кримінального провадження, тобто термін «пояснення осіб» у положеннях ст. 298-1 КПК України охоплює також пояснення спеціаліста.

Аналіз положень ч. 1 ст. 71, ч. 2 ст. 84 та п. 5 ч. 2 ст. 99 КПК України дає підстави стверджувати, що довідки, висновки, пояснення та інші документи спеціаліста є процесуальним джерелом доказів у кримінальному провадженні.

Під час судового розгляду суд може скористатися усними консультаціями та письмовими роз'ясненнями спеціаліста (ст. 360 КПК України). Однак, у КПК України не визначено, чим саме пояснення відрізняються від консультацій і роз'яснень. На нашу думку, усні консультації та письмові роз'яснення спеціаліста за формою та змістом мають схожість з поясненнями.

Консультація — це порада фахівця з будь-якого питання, також це установа, у якій фахівці допомагають порадами з будь-яких питань [13]. А Оксфордський тлумачний словник визначає консультацію як обговорення когось із кимось перед ухваленням рішення [17].

Аналіз вітчизняного законодавства та практики свідчить, що консультацію спеціаліста під час досудового розслідування щодо обставин вчинення кримінального правопорушення можна надавати в усній і письмовій формах, також на цьому етапі суд може отримувати від спеціаліста деякі відомості загального характеру. Тому можна дійти висновку, що консультацію спеціаліста під час розслідування кримінальних правопорушень та судового розгляду надають для:

- порад під час формулювання слідчих версій та плану розслідування;
- пояснення цільового призначення та методики використання технічних засобів у процесі фіксації слідів (зокрема, електронних) під час проведення процесуальних дій;
- порад щодо залучення спеціаліста з іншої спеціалізації;
- надання термінологічних підказок під час оформлення протоколу відповідної процесуальної дії;
- роз'яснення дії апаратних (технічних) і програмних засобів;
- порад про необхідність проведення додаткової процесуальної дії тощо.

Якщо письмову консультацію долучають до протоколу слідчої (розшукової) дії, то її оформлюють відповідно до вимог ч. 3 ст. 105 КПК України.

Судова практика свідчить, що під час дослідження доказів у судовому засіданні суди дедалі частіше використовують надане їм ч. 1

ст. 360 КПК України право скористатися усними консультація спеціаліста. Наприклад, під час судового розгляду Голосіївським районним судом м. Київ 07.08.2023 кримінального провадження за обвинуваченням особи у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 15, ч. 3 ст. 27, ч. 2 ст. 121 Кримінального кодексу України, за ухвалою суду було викликано спеціаліста для отримання на підставі досліджених в судовому засіданні показань свідка усної консультації щодо тяжкості тілесних ушкоджень, які могли бути заподіяні потерпілому [18].

В іншій справі за ухвалою суду у кримінальному провадженні щодо вчинення умисного вбивства, яке 23.03.2023 розглядав Лебединський районний суд Сумської обл., під час дослідження доказів — носіїв інформації, які є додатками до протоколів негласних слідчих (розшукових) дій, було залучено спеціаліста для надання відповідної технічної допомоги та консультації стосовно їх дослідження та відтворення інформації, яка в них зберігається [19].

Під час дослідження доказів суд може скористатися роз'ясненнями спеціаліста, який надає їх на підставі його спеціальних знань. Законодавець у ч. 1 ст. 360 КПК України акцентує, що роз'яснення повинні бути саме в письмовій формі.

З огляду етимологічного розуміння більш прийнятним є застосування саме терміну «роз'яснення», оскільки Великий тлумачний словник сучасної української мови трактується його як те, що вносить ясність у будь-що, сприяє з'ясуванню чогось [13], тоді як термін «пояснення» означає виправдування в чомусь, а поняття «консультація» — пораду.

У кримінальному провадженні спеціаліст також може надавати довідки — відомості, що їх отримує або подає будь-хто; документ зі стислими відомостями про будь-кого або будь-що; відомості, які повідомляють будь-кому за результатами запиту [13].

Аналізуючи положення кримінального процесуального кодексу України стосовно довідки спеціаліста, варто зазначити, що довідка є письмовим документом, створеним спеціалістом із певною метою, з урахуванням його професійних знань і навичок, необхідних для розв'язання поставлених питань, які виникли у кримінальному провадженні.

За наявності у довідці інформації, яка може бути використана як доказ факту або обставин, що визначають під час кримінального провадження, довідка належить до документа як процесуального джерела доказів.

Зміст і форма довідки спеціаліста законодавцем не передбачена. Зазвичай документи-докази повинні мати визначений зміст і форму, тому, на нашу думку, це питання повинно бути унормоване у КПК України.

Окрім довідки, спеціаліст може надавати висновок. В етимологічному значенні висновок — це остаточна думка про будь-що, або підсумок, сформульований на підставі міркувань або спостережень [13]. У кримінальному процесуальному законодавстві відсутнє положення, що висвітлює зміст терміну «висновок спеціаліста», натомість законодавець у ст. 300 КПК України зазначає, що висновок спеціаліста повинен відповідати вимогам, що пред'являють до висновку експерта (ст. 101, 102 КПК України) [14].

Слід відмітити, що віднесення законодавцем висновку спеціаліста до джерел доказів спричинило бурхливу критику такого нововведення в колах наукової спільноти [11; 12]. Попри таку критику, на нашу думку, висновок спеціаліста слід використовувати як доказ у кримінальному провадженні, адже така позиція кореспондується із рішенням Європейського суду з прав людини.

Зокрема, у справі «Пічугін проти Росії» Суд констатував, що відмова національних судів визнати звіти, підготовлені спеціалістами як докази, порушує принцип рівності сторін. У зв'язку з несправедливим дослідженням доказів допущено порушення ст. 6 Конвенції [20].

В іншій справі, *E.L. v. Lithuania* ЄСПЛ зазначив, що прокурор проігнорував висновок спеціаліста (психолога), оскільки вважав його «гіпотетичним» та таким, який ґрунтувався на ймовірних, а не на беззаперечних доказах. Цей висновок було використано для проведення розслідування, але в підсумку сторона обвинувачення відмовилась від нього як від доказу. У зв'язку з цим ЄСПЛ зауважив, що висновок спеціаліста (психолога) не був належним чином оцінений ані стороною обвинувачення, ані судом, що є порушенням ст. 3 Конвенції [21].

Серед консультацій, пояснень, довідок і висновків, зазначених у ч. 1 ст. 71 КПК України, під час судового розслідування та судового розгляду спеціаліст може надавати інші документи (хоча поняття «інші документи» у положення зазначеної статті не конкретизовані).

Виходячи з аналізу ст. 99 КПК України до таких документів слід віднести: стенограми, графіки, фотодокументи, кінодокументи, відео- та звукозаписи тощо. До того ж такі документи можуть бути створені в електронній формі.

Не можна оминати ще одне важливе питання — процесуальна форма залучення спеціаліста під час досудового розслідування та судового розгляду. Вважаємо, що це питання врегульоване ст. 110 КПК України: будь-які рішення слідчого, дізнавача, прокурора приймають у формі постанови, а судові рішення — у формі ухвали. У разі, якщо спеціаліст бере участь у проведенні процесуальних дій, то про це зазначається у відповідному протоколі.

Висновки. З огляду на розглянуті в статті проблеми, виявлено, що недостатньо врегульовані поодинокі питання, пов'язані із залученням спеціаліста у кримінальному провадженні. Аналіз правового статусу спеціаліста під час досудового розслідування і судового розгляду свідчить, що чинне кримінальне процесуальне законодавство надає достатні можливості суб'єктам розслідування та суду залучати спеціаліста з метою сприяння виявленню, вилученню та дослідженню доказів, а також застосування технічних засобів.

Особливо актуально постає питання залучення спеціаліста у кримінальному провадженні зараз, коли набули стрімкого розвитку інформаційні комп'ютерні технології, які використовують зокрема злочинці. Тому виникає вагома потреба у використанні відповідних спеціальних знань і навичок у різних галузях, оскільки наявність лише правових знань у суб'єктів розслідування та суду є недостатнім.

На нашу думку, оскільки всі необхідні законодавчі механізми щодо залучення спеціаліста під час досудового розслідування та судового розгляду вже створено, залишаються питання лише у ефективному використанні його спеціальних знань суб'єктами розслідування та судом.

Перелік посилань

References

1. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування / Офіс Генерального прокурора. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення: 03.03.2025).
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 03.03.2025).
3. Педос Ю. В. Становлення та розвиток національного законодавства щодо участі експерта та спеціаліста у кримінальному провадженні. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2024. № 3 (33). С. 331—340. DOI: 10.32631/vca.2024.3.30 (дата звернення: 03.03.2025).
- About registered criminal offenses and the results of their pre-trial investigation / Office of the Prosecutor General. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (access date: 01.03.2025) [in Ukrainian].
- The Criminal Procedure Code of Ukraine dated April 13, 2012 No. 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (access date: 01.03.2025) [in Ukrainian].
- Pedos, Yu. V. (2024). Formation and development of national legislation regarding the participation of experts and specialists in criminal proceedings. *Visnyk Kryminolohichnoi Asotsiatsii Ukrainy*. Vol. 3 (33). DOI: 10.32631/vca.2024.3.30 (access date: 03.03.2025) [in Ukrainian].

4. Гросс Г. Посібник для судових слідчих як система криміналістики. Київ, 2021. С. 56. Gross, G. (2021). Handbook for judicial investigators as a system of forensics. Kyiv [in Ukrainian].
5. Kodeks postępowania karnego: ustawa z dnia 6 czerwca 1997. Nr 89 poz. 555. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19970890555/U/D19970555Lj.pdf> (access date: 01.03.2025) [in Polish].
6. Code de procédure pénale. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006071154/ (access date: 01.03.2025) [in French].
7. Codice di Procedura Penale: Decreto del president della Republica 22 settembre 1988, n. 447. URL: <https://www.gazzettaufficiale.it/sommario/codici/codiceProceduraPenale> (access date: 01.03.2025) [in Italian].
8. Police Force Act 2004. URL: <https://sso.agc.gov.sg/Act/PFA2004?ProvIds=P17-&Timeline=Off#pr65A-> (access date: 01.03.2025).
9. Strafprozeßordnung (StPO). Ausfertigungsdatum: 12.09.1950. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/stpo/StPO.pdf> (access date: 01.03.2025) [in German].
10. Щербаківський М. Г. Консультативна функція спеціаліста у кримінальному провадженні. *Криміналістика і судова експертиза*. 2017. Вип. 62. С. 43—51. Shcherbakovskiy, M. H. (2017). Advisory function of a specialist in criminal proceedings. *Criminalistics and Forensics*. Vol. 62 (access date: 01.03.2025) [in Ukrainian].
11. Антонюк П. Є., Свобода Є. Ю., Михальчук Т. В. Висновок спеціаліста як джерело доказів у кримінальному провадженні: аналіз процесуальної спроможності. *Криміналістика і судова експертиза*. 2021. Вип. 66. С. 88—95. DOI: 10.33994/kndise.2021.66.10 (дата звернення: 01.03.2025). Antonyuk, P. Ye., Svoboda, Ye. Yu., Mykhalchuk, T. V. (2021). The conclusion of a specialist as a source of evidence in criminal proceedings: Analysis of procedural capacity. *Criminalistics and Forensics*. Vol. 66. DOI: 10.33994/kndise.2021.66.10 (access date: 01.03.2025) [in Ukrainian].
12. Лук'янчиков Є. Д., Лук'янчиков Б. Є., Микитенко О. Б. Висновок спеціаліста в інформаційному забезпеченні кримінального провадження. *Вісник Луганського навчально-наукового інституту імені Е. О. Дідоренка*. 2023. Вип. 1 (101). С. 131—141. DOI: 10.33766/2524-0323.101.131-141 (дата звернення: 01.03.2025). Lukianchykov, Ye. D., Lukianchykov, B. Ye., Mykytenko, O. B. (2023). Expert Opinion in Information Support of Criminal Proceedings. *Bulletin of Luhansk E. O. Didorenko Educational and Research Institute*. Vol. 1 (101). DOI: 10.33766/2524-0323.101.131-141 (access date: 01.03.2025) [in Ukrainian].
13. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь, 2001. 1440 с. Busel, V. T. (Ed.). (2001). Great Explanatory Dictionary of Modern Ukrainian Language. Kyiv; Irpin [in Ukrainian].

14. Неділько Я. В. Розслідування кримінальних правопорушень, вчинених з використанням інформаційних технологій : монографія. Київ, 2024. 254 с. Nedilko, Ya. V. (2024). Investigation of criminal offenses committed using information technology: monograph. Kyiv [in Ukrainian].
15. Ухвала Центрального районного суду м. Миколаїв від 05.04.2024 у справі № 490/2194/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119694031> (дата звернення: 01.03.2025). Ruling of the Central District Court of Mykolaiv dated April 05, 2024, in case No. 490/2194/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119694031> (access date: 01.03.2025) [in Ukrainian].
16. Постанова Верховного Суду від 11.09.2024 у справі № 161/11843/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121626598> (дата звернення: 01.03.2025). Decision of the Supreme Court dated September 11, 2024, in case No. 161/11843/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121626598> (access date: 01.03.2025) [in Ukrainian].
17. Consultation. Oxford Learner's Dictionaries. URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/consultation?q=consultation> (access date: 01.03.2025).
18. Ухвала Голосіївського районного суду м. Київ від 07.08.2023 у справі № 752/211. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112673468> (дата звернення: 01.03.2025). Ruling of the Holosiivskyi District Court of Kyiv dated August 07, 2023, in case No. 752/211. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112673468> (access date: 01.03.2025) [in Ukrainian].
19. Ухвала Лебединського районного суду Сумської обл. від 23.03.2023 у справі № 583/4511/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109766907> (дата звернення: 01.03.2025). Ruling of the Lebedyn District Court of Sumy Region dated March 23, 2023, in case No. 583/4511/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109766907> (access date: 01.03.2025) [in Ukrainian].
20. Case of Pichugin v. Russia / The European Court of Human Rights. 06.06.2017. <https://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-174061> (дата звернення: 01.03.2025).
21. Case of E.L. v. Lithuania / The European Court of Human Rights. 09.04.2024. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre/?i=001-232002> (дата звернення: 01.03.2025).

The participation of a specialist in the formation of evidence during pre-trial investigation and court proceedings

Yaroslav Nedilko

The article is devoted to the study of the peculiarities of the participation of specialists in the formation of evidence during pre-trial investigation and court proceedings. It is noted that the statistical data of the Office of the Prosecutor General regarding recorded criminal offenses indicate the low efficiency of pre-trial investigations, one of the factors

being the insufficient use of specialists' knowledge, skills, and documents by the investigation subjects. The article analyzes the development of the institute of specialists in criminal proceedings. It examines the normative definition and peculiarities of involving specialists in the criminal procedural legislation of foreign countries, including the Republic of Poland, France, Italy, Singapore, and the Federal Republic of Germany. It is stated that an analysis of the legal regulation of the status of specialists in the criminal proceedings of foreign countries reveals different approaches to defining their role and powers. In some countries, specialists perform exclusively technical (auxiliary) roles, while in others, they may participate in the examination and formation of evidence. It is noted that the administration of an oath to specialists, as is done, for instance, in Poland, may be advisable for implementation into the criminal procedural legislation of Ukraine. Attention is drawn to consultations, explanations, clarifications, references, conclusions, and other documents that may be provided by specialists during pre-trial investigation and court proceedings. It is indicated that such documents can also be provided in electronic form. The article presents domestic judicial practice regarding the use of specialist documents, as well as the practice of the European Court of Human Rights. It is emphasized that since all the necessary legislative mechanisms for involving specialists during pre-trial investigation and court proceedings have been created, the remaining issue is only the effective use of their specialized knowledge by the investigation subjects and the court.

Keywords: *expert's conclusion; evidence; pre-trial investigation; criminal proceedings; criminal offense; expert's explanation; specialist; specialized knowledge; court proceedings.*

- ⇒ Неділько, Я. (2025). Участь спеціаліста у формуванні доказів під час досудового розслідування та судового розгляду. *Криміналістика і судова експертиза*. Вип. 70. С. 218—230. DOI: 10.33994/kndise.2025.70.17.